

VYPRÁVĚNÍ
O SVATÝCH MUČEDNÍCÍCH
BORISI A GLEBOVI
A O JEJICH UTRPENÍ
I JEJICH POCHVALA

Pane, požehnej, Otče

„Rodu spravedlivých bude požehnáno,“ (Ž 112, 2) řekl prorok, „a jejich potomstvo v požehnání bude přebývat“ (Ž 37, 26).

Tyto věci se zajisté udály před nedávnem, když byl samovládcem celé ruské země Vladimír, syn Svjatoslavův a vnuk Igorův, ten, který celou tuto ruskou zem osvětlil svatým křtem. O dalších jeho dobrých skutcích promluvíme jinde, nyní není čas. Musíme však postupně vylíčit následující.

Tak tedy ten Vladimír měl dvanáctero synů, ale nikoli z jedné ženy, jejich matky byly různé. Nejstarší z nich byl Vyšeslav a po něm Izjaslav, třetí byl Svjatopolk; a právě ten zosnoval tu zlou vraždu. Jeho matka byla původně jeptiškou a byla to Řekyně. Pojal ji za manželku Vladimírův bratr Jaropolk, když ji pro sličnost její tváře dal zbavit řeholních slibů, a z ní počal toho bídného Svjatopolka. Ještě jako pohan pak Vladimír Jaropolka zabil a jeho právě těhotnou ženu si vzal za manželku. Z ní se tedy narodil ten bídný Svjatopolk, takže byl synem dvou otců, kteří byli bratry. A proto ho také Vladimír neměl v lásce, protože nebyl jeho vlastní. A od Rognědy měl čtvero synů, Izjaslava, Mstislava, Jaroslava a Vsevoloda, *od jiné pak Svjatoslava a Mstislava a od Bulharky Borise a Gleba. A všechny je ustanovil knížaty v různých územích.

O tom povíme jinde, teď však promluvíme jen o těch, jichž se týká toto vyprávění. Tak tedy onoho bídného Svjatopolka ustanovil knížetem v Piňsku, Jaroslava v Novgorodě, Borise v Rostově a Gleba v Muromi. Teď už nechám dlouhého mluvení, abych se nezamotal do množství popisů, a budeme mluvit o tom, o čem jsem začal.

Nuže tedy, když už uběhlo mnoho dní, takže se Vladimírovy dny naplnily — od svatého křtu už uplynulo dvacet osm roků — upadl Vladimír do těžké nemoci. Právě v té době přišel Boris z Rostova. Protože tou dobou Pečeněhové znovu táhli s vojskem na Rus, měl Vladimír velikou starost, neboť nemohl proti nim vytáhnout, a velice truchlil. Tu povolal Borise — tomu bylo při svatém křtu dáno jméno Roman — muže blahoslaveného a na slovo poslušného, svěřil do jeho rukou početné vojsko a poslal ho proti bezbožným Pečeněhům. On s radostí vstal a vytáhl se slovy: „Hle, jsem hotov před tvým zrakem učinit, jak káže přání tvého srdce.“ O takových zajisté praví autor Přísloví: „Byl jsem syn otce poslušný a milý před tváří své matky.“ (sr. Př 1, 8 a 6, 20)

Když pak odtáhl a nenarazil na své nepřátele, vydal se na cestu zpět. A hle, dorazil k němu posel se zprávou o otcově smrti: že jeho otec Vasilij — tak byl totiž Vladimír pojmenován při svatém křtu — odešel na věčnost a že Svjatopolk udržel jeho smrt v tajnosti — v noci v Berestově udělali v podlaze otvor, zavinuli Vladimíra do koberce, po provazech ho spustili na zem, odvezli na saních a uložili v chrámě svaté Bohorodičky.

Jakmile to svatý Boris vyslechl, začaly na něho jít mdloby a celá tvář se mu zalila slzami. Rozplývá se v slzách nemohl ani mluvit, a tak jen ve svém srdci promlouval tato slova: „Běda mi, světlo mých očí, září a paprsku mé tváře, svěžesti mého mládí, poučení mé nezralosti! Běda mi, otče a pane můj! Ke komu se budu utíkat, ke komu vzhlížet? Kdepak se budu moci sytit tak dobrým povzbuzováním a naučením tvé moudrosti? Běda, běda mi! Proč jen jsi zapadlo, světlo moje, aniž jsem při tom byl, abych alespoň mohl sám vlastníma rukama opatřit ctihodné tvoje tělo a odevzdat hrobu? Ne, já jsem ani nesměl nést tvé sličné, mužné tělo, ani mi nebylo dopřáno zulíbat tvé dobré a krásné šediny! Leč, ó blahoslavený, pamatuj na mne ve svém odpočínutí! Srdce mi hoří, duše mi kalí rozum, a já nevím, ke komu se obrátit a před kým si vylít tento svůj hořký žal. Což mohu jít za bratrem, jenž

by mi měl nahradit otce? Vždyť ten se myslím stará jen o marnosti tohoto světa a pomýšlí na mé zabití. Ano, prolíje-li mou krev a vynasazí-li se mě zabít, stanu se mučedníkem svého Pána. Já se přece nebudu protivit, neboť je psáno: „Bůh se pyšným protiví, pokorným však dává milost.“ (Jk 4, 6) A apoštol praví: „Kdo řekne ‚miluji Boha‘, a nenávidí svého bratra, je lhář.“ (1 J 4, 20) A jinde: „V lásce není bázně, dokonalá láska bázeň zahání.“ (1 J 4, 18) Co tedy řeknu a co učiním? Hle, půjdu za svým bratrem a řeknu: „Ty mi buď otcem, tys můj bratr a představený. Co mi přikazuješ, pane můj?“

A takto v své mysli přemítaje šel k svému bratru a v srdci si říkal: „Zdalipak aspoň přitom spatřím tvář svého mladšího bratra Gleba, jako kdysi Josef Benjamina?“ (sr. Gn 43, 29) A zatímco si všechno to kladl na srdce, modlil se: „Tvá vůle ať se stane, Pane můj!“

Ale pak v duchu uvažoval: Půjdu-li do domu svého otce, četní pohané mi převrátí srdce, abych svého bratra vyhnal, tak jak to učinil i můj otec ještě před svatým křtem, pro slávu a vládu tohoto světa. Ale to všechno pomijí a je chatrnější než pavučina. Vždyť kam přece musím přijít, až odsud jednou odejdu? A jakým budu pak shledán? Jaký mi bude vyměřen úděl? A kdepak skryji velikost svého hříchu? Vždyť co předtím získali bratři mého otce nebo sám otec? Kdepak jsou jejich životy i sláva tohoto světa, purpur a nádherná roucha, stříbro a zlato, víno a všechna medovina, slavnostní hostiny, rychlí koně i krásné a veliké domy, množství majetku, nesčíslné dary a pocty i hrdost z vlastních bojarů? To všechno už teď jako by pro ně nikdy nebylo, to všechno s ním zmizelo. A není mi pomoci ani od nikoho z nich, ani od majetku, ani od množství otroků, ani od slávy tohoto světa. Proto i Šalomoun, ačkoli všechno prošel, všechno viděl, všechno získal a nashromáždil, když to uvážil, řekl: „Všecko je marnost a marnost nad marnost.“ (Kaz 1, 2) Jen dobré skutky, pravá víra a neličená láska mi mohou být ku pomoci.

A když tak šel, cestou uvažoval o kráse a ušlechtilosti svého těla a celý se rozplýval v slzách. Chtěl se sice ovládnout, ale nemohl. A všichni, kdo ho tak viděli, rovněž plakali pro jeho ušlechtilé tělo i rozum, na jeho věk tak úctyhodný. A s hořem v srdci každý v duchu nařikal a všechny sklíčoval zármutek. Vždyť kdo by nezaplakal maje před očima svého srdce tak zkázo-

nosnou smrt? Dávala jí přece tušit jeho zkormoucená tvář i sklíčenost jeho svatého srdce. A přitom byl ten blahoslavený muž spravedlivý a štědrý, tichý, mírný a pokorný, ke všem milostivý a starostlivý.

Bohumilý Boris pak uvažoval ve svém srdci a řekl: „Vím, že zlovolní lidé popichují mého bratra, aby mě zabil, a on mě zahubí. Prolíje-li ovšem mou krev, stanu se mučedníkem svého Pána a Hospodin přijme mého ducha.“ Pozapomněl tak na svůj smrtelný zármutek a utěšoval se božími slovy: „Kdo zahubí svou duši pro mne a mé slovo, nalezne ji a zachová ji pro život věčný.“ (Sr. Mk 8, 35 a J 12, 25) A šel dál se srdcem radostným, říká: „Nejmilostivější Pane, nepohrdej mnou, neboť v tebe doufám, ale spas duši mou.“

Svjatopolk pak v Kyjevě usedl na knížecí stolec po otci. Sezval Kyjevany, rozdal jim množství darů a propustil je. Pak poslal k Borisovi se zprávou: „Bratře, chci s tebou žít v lásce, a k tomu, co máš od otce, ti ještě přidám.“ Říkal to ovšem lstivě, nikoli po pravdě. A když přišel v noci do Vyšgorodu, povolal tajně Puťšu a vyšgorodské muže a řekl jim: „Povězte mi podle pravdy, zdali ke mně chováte přátelství.“ Puťša odpověděl: „My všichni jsme s to položit za tebe vlastní hlavu.“

Když ďábel — ten, jenž od počátku nenávidí dobro člověka — viděl, že svatý Boris složil veškerou svou naději na Hospodina, začal vyvíjet ještě větší úsilí. A jako kdysi našel Kaina prahnoucího po bratrovraždě, stejně našel i Svjatopolka, vskutku druhého Kaina, a lapil ho myšlenkou, aby zabil všechny následníky svého otce a samojediný se chopil vlády. Tehdy ten bídný, třikrát prokletý Svjatopolk k sobě sezval rádce všeho zla a strůjce veškeré nespravedlnosti, otevřel svá nečistá ústa, vypustil zlý hlas a řekl Puťšově družině: „Jestliže jste vskutku slíbili, že za mne položíte vlastní hlavy, pak tedy, bratři moji, jděte a tajně hledejte, kde je můj bratr Boris, a až ho najdete, vyčiňte si vhodný čas a zabijte ho.“ A oni se mu zavázali slibem, že to provedou. O takových zajisté řekl prorok: „Chvátají prolít nespravedlivě krev. Ti se totiž zaslubují krvi a sklízejí zlo, jejich cesty jen kupí nepravost, hanebností obepínají svou duši.“ (Sr. Iz 59, 7)

Když se zatím blažený Boris vrátil, rozbil stanový tábor na Altě. Tu mu jeho družina řekla: „Pojď a zasedni v Kyjevě na otcův stolec, hle, všechna vojska jsou přece v tvých rukou!“ Ale

on jim odpověděl: „Nesmí se stát, abych vztáhl ruku proti svému bratru, radto proti tomu, který je starší než já a jehož bych měl mít za otce.“ Když to slyšeli, vojsko se od něho rozešlo, takže zůstal sám, jen se svou družinou.

Bylo to v sobotu a on ten den strávil v úzkosti a zármutku, se srdcem sklíčeným: Vešel do svého stanu a plakal; v zkroutěnosti srdce, ale s radostí v duši srdceryvně volal: „Slzami mými nezhrdej, Pane, neboť v tebe doufám, ať tedy s tvými služebníky dostanu podíl a dědictví mezi všemi tvými svatými. Neboť ty jsi Bůh milostivý a my ti vzdáváme chválu navěky, amen.“ A *rozjímal o umučení a smrti svatého mučedníka Nikity a svatého Václava, neboť ten byl zabit podobným způsobem, a o tom, jak vrahem svaté Barbory byl vlastní otec. Rozjímal také slovo moudrého Šalomouna: „Spravedliví budou žít navěky, jejich odplata je od Hospodina a péči o ně má Nejvyšší.“ (Mdr 5, 16) A jenom v tomto slově nacházel útěchu a radost.

Pak už nastal večer a on *rozkázal, aby se zpívaly nešpory; sám však vešel do svého stanu a začal se modlit večerní modlitbu, v hořkých slzách, s neustálými vzdechy a hojným nářkem. Pak utíhl ke spánku. A odpočíval uprostřed mnoha úvah a v zármutku racioném, těžkém a strašném: jak má být vydán na smrt, jak má trpět a jak má života běh dokončit a zachovat víru, aby z ruky všemohoucího Boha dostal připravený věnec (sr. 2 Tm 4, 7—8).

A když se časné probudil a viděl, že je právě čas k jitřní — bylo to ve svatou neděli — řekl svému knězi: „Vstaň a začni jitřní.“ I on sám, když se obul a umyl si obličej, začal se modlit k Pánu Bohu. A ti, kteří byli posláni od Svjatopólka, přišli na Altu už v noci a přistoupili blíž, takže slyšeli h'as blahoslaveného mučedníka, jak zpívá žalmy k jitřní. I on už měl zprávu, že má být zabit. Začal tedy zpívat: „Hospodine, proč se rozmnožili ti, kdo mě souží? Mnoho je těch, kdo povstali proti mně.“ (Ž 3, 2) A ostatní žalmy až do konce. A *zanotoval žaltář: „Smečka psů mě kruhem sevřela,“ (Ž 22, 17) a „obklíčili mě býkové tuční“ (Ž 22, 13). A opět: „Hospodine, Bože můj, v tebe jsem doufal, zachraň mě.“ (Ž 7, 2) A nato kánon. A když jitřní skončil, *s očima upřenými na ikonu Páně se začal modlit těmito slovy: „Pane Ježíši Kriste, ty ses ukázal na zemi v této podobě, když ses dobrovolně nechal přibít na kříž a vzal na sebe smrt za naše hříchy. Učň také mne hodným přijmout smrt.“ Když vtom usly-

šel zlověstný šepot kolem stanu, začal se třást, z očí mu vyhrkly slzy a řekl: „Sláva tobě, Pane, za všechno, neboť tys mi dopřál, abych pro závist přijal tuto hořkou smrt a abych do všechno vytrpěl pro lásku ke tvému slovu. Nezatoužil jsem získat sebe sama a pro sebe jsem si nepřál nic, podle slov apoštolových: „Láska všechno přetrpívá, všemu věří a nehledá nic pro sebe.“ (1 K 13, 7) A jinde: „V lásce není bázně, dokonalá láska bázeň zahání.“ (1 J 4, 18) Nuže, Pane, duše má je v tvých rukou ustavičně, neboť na tvůj zákon jsem nezapomněl (sr. Ž 119, 1). Ano, tak se zalíbilo Hospodinu!“

Na to všechno hleděli jeho kněz i mládenec, který mu sloužil. A když spatřili, jak velice je jejich pán skleslý a jak ho zaplavuje žal, usedavě se rozplakali a řekli: „Pane náš milý a drahý, kolik jen dobroty v tobě bylo, že ses nechtěl pro lásku Kristovu postavit na odpor! A kolik vojska jsi přitom měl v rukou!“ A když to řekli, zaplavila je lítost.

Vtom již spatřil lesknoucí se zbraně a obnažené meče těch, kdo běželi ke stanu. A bez slitování bylo proboděno ctihodné a nejvyšší milostné tělo svatého a blaženého Kristova mučedníka Borise: zlotřilci Puťa, Talec, Jelovič a Ljaško do něho vrazili kopí. Jakmile to spatřil jeho mládenec, vrhl se na jeho tělo se slovy: „Nechci se od tebe oddělit, můj drahý pane, a tam, kde vadne sličnost tvého těla, budu i já smět skončit svůj život!“ A ten byl rodem z Uher a jmenoval se Georgij; Boris mu kdysi dal na krk zlatou hřivnu, neboť mu byl nadmíru milý. A také jeho tam probodli. A když byl raněn, vyběhl ve spěchu ze stanu a ti, kdo stáli kolem něho, začali říkat: „Co stojíte a koukáte? Přistupte a dokončeme, co nám bylo přikázáno!“ Když to blahoslavený slyšel, začal prosit a usilovat o shovívavost, říkáje: „Bratři moji milí a rozmilí, trošičku mi dopřejte času, ať se alespoň pomodlím k svému Bohu.“ A vzhlédl k nebi, hořce si povzdechl a počal se modlit těmito slovy: „Hospodine, Bože můj, nejvyšší milostivý a slitovný a přelaskavý! Sláva tobě, neboť tys mi dopřál uniknout isti tohoto šalebného života. Sláva tobě, nejštědřejší Dárce života, neboť tys mi dopřál utrpení svatých mučedníků. Sláva tobě, Pane, Milovníku lidí, neboť tys mi dopřál naplnění touhy mého srdce. Sláva tobě, Kriste, tvému hojnému milosrdenství, neboť tys uvedl nohy mé na cestu spravedlnosti a pokoje, aby neomylně kráčely k tobě. Shlédni ze svých svatých výšin

a viz bolest mého srdce, kterou mi připravil můj rodný! Ano, kvůli tobě jsme vraždění denně, mají nás za ovce na zabití' (Ž 44, 23). Viš zajisté, Pane můj, že se neprotivím ani nereptám, naopak, ačkoli jsem měl v rukou všechno vojsko svého otce a všechny, které měl můj otec rád, nic jsem proti svému bratru nezamýšlel. On však, jak jen mohl, pozdvihl se proti mně. 'Není to nepřítel, kdo mě tupí, to bych přece snesl; a nevypíná se nade mnou ten, kdo mě nenávidí, před tím bych se ukryl.' (Ž 55, 13) Nuže ty, Hospodine, viz a sud' mezi mnou a mým bratrem! A nepokládej jim to za hřích, Pane (Sk 7, 60), a duši mou přijmi do svého pokoje, amen."

Tu na ně laskavými očima pohlédl, sklonil tvář a všechen zalit slzami řekl: „Přistupte, bratři, a dokončete svou službu. A budiž pokoj mému bratru i vám, bratři!“

A všichni, kdo jeho slova slyšeli, nemohli pro pláč říci ani slovo — pro strach i trpký zármutek a množství slz; jen s hořkým vzdycháním litostivě naříkali a plakali a každý v své duši sténal: „Běda nám, kníže náš milý a drahý a blahoslavený! Vůdce slepých, odění nahých, berlo stáří, učitelé nepoučených! Kdopak jen to všechno vypoví: jak jsi nezatoužil po slávě tohoto světa, jak jsi nezatoužil po veselí se ctihodnými velmoži, jak jsi nezatoužil po pýše tohoto života? Kdo by se nepodivil veliké pokoře a kdo by se sám nepokořil, když vidí a slyší o takové pokoře?“

A hned zesnul, odevzdav svoji duši do rukou živého Boha, měsíce července dne čtyřiačtyřicátého, *devátý den před kalendami srpnovými.

Pobili také mnohé z jeho družiny. A Georgijovi usekli hlavu, protože mu nemohli sejmout hřivnu, a zahodili ji někam pryč, takže později ani nemohli poznat jeho tělo. Blahoslaveného Borise pak zavinuli do stanového plátna, položili ho na vůz a vydali se na cestu. Když však byli na Boru, začal zdvihát svou svatou hlavu. Ale když se o tom dověděl Svjatopolk, poslal dva Varjagy, a ti mu probodli srdce mečem. A tak zemřel a dostal věnec nevadnoucí. I uložili jeho tělo přinesené do Vyšgorodu při chrámě svatého Basila, pohřbili je do země.

Bídny Svjatopolk však ještě nenechal vraždění, nýbrž zbaven rozumu začal pomýšlet na další a větší vraždy. Jak bylo vidět,

když dosáhl toho, po čem toužilo jeho srdce, rázem už si ani nevzpomněl na svou zlou vraždu ani na tolik pohoršení a sebe-mné nepomyslel na pokání, naopak, ihned vstoupil do jeho srdce Satan a začal ho ponoukat, aby spáchal ještě větší a horší zločiny a množství vražd. Říkal si totiž ve své bídné duši: „Co mám dělat? Jestliže teď zanechám svého vražedného díla, mohu se nadít dvojího: buď mě moji bratři, až o tom uslyší, předejdou a odplatí se mi ještě něčím horším, nebo i když k tomu nedojde, aspoň mě vyženou a budu zbaven stolce svého otce — takže horlivost o mou zemi mě stráví a tupení tupících na mne padne (sr. Ž 69, 10) — a mé knížectví dostane jiný a v mých sídlech nezůstane nikdo živý (sr. Sk 1, 20 podle Ž 69, 26), neboť toho, jež si Bůh zamiloval, jsem zapudil, a k bolesti přidal jsem ránu (sr. Jr 45, 3). Nuže, k nepravosti připojím nepravost (sr. Ž 69, 28), ať není vymazán ani hřích mé matky (sr. Ž 109, 14) a já ať nejsem zapsán mezi spravedlivé, ale ať jsem vymazán z knihy živých (sr. Ž 69, 29).“ A tak se také stalo, jak budeme později vyprávět. Ted' však není čas, vrátíme se k tomu, co je před námi.

Když to všechno ten dáblův spřeženec uvážil ve své mysli, poslal pro blahoslaveného Gleba s poselstvím: „Rychle přijď, volá tě otec a je velmi nemocen.“ A on vsedl v rychlosti s malou družinou na koně a vyrazil. A když přišel k Volze, klopytl pod ním v příkopu na poli kůň a trochu si pochroumal nohu. A když dorazil ke Smolensku, dojel pouze na dohled od Smolenska a na Smjadyni vstoupil na loď. Právě v té době se *od Predslavy donesla k Jaroslavovi zpráva o otcově smrti. Tu poslal Jaroslav ke Glebovi zprávu: „Nejezdi, bratře, tvůj otec umřel, a bratra ti Svjatopolk zabil.“ Hned jak to uslyšel, zapiakal hořkým pláčem a v zármutku srdce takto mluvil: „Ó běda mi, pane můj! Dvojím tu pláču a naříkám pláčem, dvojím lkáním lkám a soužím se, běda, běda mně! Naříkám velice pro otce, ale ještě více naříkám a zoufám si pro tebe, bratře i pane můj Borisi, neboť tys byl proklán, tys byl naprosto bez milosti vydán na smrt, tys propadl záhubě nikoli z ruky nepřítele, ale z ruky vlastního bratra. Běda mi! Raději bych s tebou zemřel, než abych v tomto životě žil bez tebe, osamělý a osiřelý. Já jsem se domníval, že zakrátko spatřím tvou andělskou tvář, a hle, jak veliká mě postihla žalost! Raději bych s tebou zemřel, pane můj! Leč co mám ted' dělat, já zubožený, připravený o tvou dobrotu i o velkou moudrost svého otce? Ty

můj milý bratře a pane, jestliže se tobě dostalo od Pána rozhodnosti, pros za mne v mé slabosti, aby i mně bylo dopřáno podstoupit stejné mučení a žít pak spíše s tebou než na tomto tak klamném světě!“ A když takto nařikal a plakal, slzami zem smáčel a s neustálými vzdechy Boha vzýval, přispěchali náhle Svjatoslavovi vyslanci, jeho zlí služebníci, nelítostní krvežiznivci, plní nenávisti k bratrovi a velmi krutí, sveřepé šelmy, zhoubcové duše. Světec jel právě na lodi a potkali ho v ústí Smjadyně. Jakmile je svatý zpozoroval, z duše se zaradoval, kdežto jim při pohledu na něho ztemněl pohled a veslovali k němu. A on vyčkával, aby ho mohli pozdravit. A když pluli podle sebe, začali ti zlosynové skákat do jeho lodi třímajíce v rukou tasečné meče blyštící se jako voda. A všem náhle vypadla vesla z rukou a všichni zmrtvěli strachem.

Když to blahoslavený viděl, pochopil, že ho chtějí zabít. Laskavěma očima k nim vzhlédl, a zatímco mu obličej zkrápěly slzy, se srdcem zkroušeným a myslí pokornou, uprostřed častých vzdechů a celý se rozplývá v slzách a s tělem zmrtvělým vyrazil srdceryvným hlasem: „Nedotýkejte se mě, bratři moji milí a drazí, nedotýkejte se mě, nic zlého jsem vám přece neudělal! Nechte mě, bratři a pánové, nechte mě! Jaké příkoří jsem způsobil svému bratru a vám, bratři a pánové moji? Došlo-li k nějakému příkoří, vedte mě k vašemu knížeti a mému bratru a pánu. Slitujte se nad mou mladostí, slitujte se, páni moji! Vy buďte mými pány, já budu vašim otrokem. Nevyžínajte mě ze života, nejsem ještě zralý, nekoste klas, jenž ještě nedozrál a koluje v něm mléko nevinnosti. Neřežte révu, která nepřerostla a nese ovoce. Zapřísahám vás a prosím o slitování, bojte se toho, jenž řekl ústy apoštolovými: „Myšlením nebudte jako děti, ve hněvu však buďte jako nemluvnata a v myšlení buďte dospělí.“ (1 K 14, 20) Vždyť já, bratři, jsem jako nemluvně hněvem i věkem. To by nebyla vražda, ale utracení plodu! Co zlého jsem učinil? Dosvědčte mi to, a vůbec se nebudu litovat. Jestliže však se chcete nasytit mé krve, už jsem ve vašich rukou, bratři, a v rukou svého bratra a vašeho knížete.“

Ale oni se nezastyděli ani jednoho jediného slova, a vskutku jako sveřepé šelmy se na něho vrhli. A on když viděl, že jeho slova neposlouchají, začal takto volat: „Kěž dojdeš spásy, milý můj otče a pane Vasiliji! Kěž dojdeš spásy, matko a paní moje!

Kěž dojdeš spásy i ty, bratře Borisi, starší průvodce mé mladosti! Kěž dojdeš spásy i ty, bratře a pomocníku Jaroslave! Kěž dojdeš spásy také ty, bratře a nepříteli Svjatopolku! Kěž dojdete spásy i vy, bratři a družino, všichni kéž dojdete spásy! Už vás v tomto životě nesmím spatřit, neboť násilím jsem od vás odlučován.“ A s pláčem pravil: „Vasiliji, Vasiliji, můj otče a pane! Nakloň ucho své a uslyš hlas můj! A shlédni a viz, co se stalo tvému dítěti, jak mě bez viny zabíjejí. Běda, běda mi! Slyš, nebe, a naslouchej, země! (Iz 1, 2) Také ty, bratře Borisi, uslyš můj hlas! Volal jsem svého otce Vasilije, ale neslyšel mě. Ani ty mě nechceš slyšet? Viz žalost mého srdce a bolest mé duše, viz proud mých slz, které tekou jako řeka, ale nikdo mě neposlouchá. Aspoň ty na mne pamatuj a vzývej za mne Pána veškerenstva, neboť ty máš odvahu a stojíš u jeho trůnu.“ A padl na kolena a takto se modlil: „Nejvyšš štědrý a nejvyšš milostivý Pane! Nemlč prosím k mým slzám, ale slituj se nad mým žalem, viz zkormoucenost mého srdce: Hle, zabíjejí mne, a já nevím proč nebo pro jaké příkoří. Nevím, ale ty víš, Pane, můj Panc. Víím, že tys řekl apoštolům svým: „Pro mé jméno a kvůli mně na vás vloží ruce, budete zrazení příbuznými a přáteli, bratr bratra vydá na smrt a zabijí vás pro moje jméno.“ (sr. L 21, 12 a 17, Mt 10, 21—22) A jinde: „Trpělivostí svou získáte vaše duše.“ (L 21, 19) Viz, Hospodine, a suď, neboť hle, připravena je má duše před tebou, Hospodine, a tobě vzdáváme chválu, Otci i Synu i svatému Duchu, nyní i vždycky, až na věky věků, amen.“

Tu se na ně podíval a tichým hlasem přiškrčeného hrdla řekl: „Když už jste to provedli, přistupte a učinite to, k čemu jste byli poslání.“ Tehdy přikázal zlotřilý Gorjaser, aby ho rychle podřízli. A Glebův kuchař jménem Torčin vytáhl nůž, popadl blahoslaveného a zabil ho jako beránka neposkvrněného a nevinného, měsíce září pátý den, v pondělí. I přinesena byla Hospodinu oběť čistá a libovonná. A vystoupil k Hospodinu do nebeských příbytků a spatřil svého vytouženého bratra. Oba pak přijali nebeskou korunu, po níž toužili, a zaradovali se radostí, které právě dosáhli, radostí velikou a nevýslovnou.

Oni bídní vrahové se pak vrátili k tomu, jenž je poslal — jak říká David: „Navrátí se hříšníci do pekel, i všichni, kdo zapomínají na Boha.“ (Ž 9, 18) A jinde: „Hříšníci tasili meč a napjali luk svůj, aby zabili ty, kdo jsou přímého srdce. Meč jim však

vníkne do vlastního srdce a jejich luky budou zpřeráženy, neboť hříšníci zahynou.“ (Ž 37, 14—15, 20) Hned zvěstovali Svjatopolkovi: „Hle, učinili jsme, cos nám přikázal.“ A on jak to slyšel, nadmul se v srdci pýchou. A naplnilo se slovo žalmisty Davida: „Proč se chlubiš zlem, siláku? Jen bezpráví po celý den splétá tvůj jazyk a samou nespravedlnost, zlo sis zamiloval víc než dobrotivost, klam víc než slovo spravedlivé, miluješ každou řeč podvratnou a jazyk lstivý. Naprosto tě proto zničí Bůh, vyrve tě a přesadí z tvého sídla, vykoření tě ze země živých.“ (Ž 52, 3—7)

Když byl Gleb zabit, pohodili ho na pustém místě mezi dvě klády. Hospodin však neopouští své služebníky, jak říká David: „Hospodin chrání všechny kosti jejich, ani jedna z nich se nezlomí.“ (Ž 34, 21) A tak, i když tam tento světec ležel vskutku dlouhý čas, nedopustil, aby zůstal zapomenut a bez povšimnutí, ačkoli byl zcela neporušený. Ukázal ho: někdy totiž lidé viděli ohnivý sloup, jindy hořící svíce, pak zase hosté jdoucí cestou kolem slyšeli andělský zpěv, jindy totéž viděli a slyšeli lovci a pastevcí. Ale nikoho nenapadlo, aby hledal světcovo tělo, dokud se Jaroslav nemohoucí snést tuto zlovolnou vraždu nepozdvihl proti onomu bratrovrahovi, bídnému Svjatopolkovi. Utkal se s ním v mnoha bitvách a vždycky s pomocí boží a za přispění obou světců zvítězil; ze všech těch bitev, které vybojoval, se ten bídák vracel porupen a poražen.

A tak posléze ten trojnásobný proklátec přitáhl s množstvím Pečeněhů. Tu shromáždil Jaroslav vojsko a vytáhl proti němu na Altu. Tam stanul na místě, kde byl zabit svatý Boris. A pozdvihl ruce k nebi a řekl: „Hle, krev mého bratra volá k tobě, Pane, jako kdysi Ábelova (sr. Gn 4, 10). Nuže pomsti ho, tak jako jsi seslal nářek a třesení na onoho bratrovraha Kaina. Hle, prosím tě, Pane, ať se jim za to dostane odplaty.“ A pomodliv se řekl: „Bratři moji, i když jste tělesně odešli, jste živi milostí boží a *stojíte u trůnu Hospodinova. Pomozte mi proto svou modlitbou!“ A když to řekl, vyrazili proti sobě, až pokryli Altské pole množstvím vojska. A za východu slunce se utkali: řež to byla nejvyšší lítá, třikrát se do sebe pustili a bili se po celý den. Teprve k večeru nabyl Jaroslav převahy a bídný Svjatopolk se dal na útěk. Tu ho posedl démon, takže mu zesláblly kosti, až ani na koni nemohl sedět, nesli ho na nosítkách. A dostali se s ním k Berestiji a on řekl: „Běžte, běda, pronásledují nás!“ Tu poslali

některé nazpět, ale nebylo tam nikoho, kdo by je pronásledoval nebo se hnal po jeho stopě. Bezvzádně ležel, ale když se vzbudil, říkal: „Dejme se do běhu, stále nás pronásledují, běda mně!“ A nemohl vydržet na jednom místě: pronásledován hněvem božím tak proběhl polskou zemí a utekl se do pustiny na hranicích mezi Čechami a Polskem a tam zle zmařil svůj život.

I přijal odplatu od Hospodina, jak ukázala zhoubná rána na něho seslaná, a po smrti muku věčnou. Tak byl zbaven obojího života — zde přišel nejen o knížecí vládu, ale i o život, a tam nejen ztratil nebeské království a život s anděly, ale navíc se vystavil mukám a ohni.

A *jeho hrob je zachován až do dnešního dne a vychází z něho ošklivý puch, lidem pro poučení. A jestliže někdo, kdo o takových věcech slyšel, přesto je provede, dostane se mu stejné odplaty, ba ještě horší. Jako když Kain nevěděl, že dostane trest, a tak dostal jediný, kdežto Lámechovi, který už znal odplatu Kainovu, se dostalo trestu sedmdesátinásobného (sr. Gn 4, 24). Ano, takové odplaty se dočkají ti, kdo konají zlo. A jako když *císař Julián prolil množství krve svatých mučedníků, dostalo se mu trpké a nelidské smrti, neboť byl neznámo od koho proboden a kopí mu proklálo srdce, tak i tento Svjatopolk přijal na útěku krutou smrt, aniž věděl od koho.

A od té doby rozbroje v ruské zemi ustaly a Jaroslav převzal veškerou ruskou državu.

Tu se začal vypyávat na těla obou světců, jak a kde jsou uložena. Řekli mu tedy o svatém Borisovi, že je uložen ve Vyšgorodě, ale o svatém Glebovi ani všichni nevěděli, že byl zabit ve Smolensku. Ale řekli mu tehdy také, že slyšeli od lidí, kteří odtamtud přicházeli, že na jednom pustém místě spatřili světlo a svíce. Jakmile to uslyšel, *poslal do Smolenska kněze, aby ho vyhledali, neboť říkal: „To je určitě můj bratr.“ A tam, kde to viděli, ho také našli. Šli pak v průvodu s kříži, hojnými svícemi i kaditelnicemi a s velkou slávou ho uložili do lodí a dovezli ho do Vyšgorodu a uložili ho tam, kde leží i tělo nejláhodnějšího Borise. Vykopali pak zem a také ho pochovali, nevědouce, jak by to bylo vhodné a co nejuctivější.

A stalo se něco podivuhodného a zázračného, co si zaslouží zapamatování: tělo svatého tak leželo několik let, a přece zůstalo naprosto nedotčené jakoukoli zvěří a ani nezčernalo, jak tomu

bývá u mrtvých těl, ale bylo světlé a krásné a zdravé, vydávající libou vůni. Tak Bůh uchránil tělo svého mučedníka.

Mnoho lidí ani nevědělo, že tam leží těla svatých mučedníků. Ale jak pravil Pán: „Nemůže se ukrýt město stojící na vrcholku hory ani se zapálené svíce nepřikrývají nádobou, ale stavějí se na svícen“ (sr. Mt 5, 14—15), aby osvěcovaly tmavá místa. Tak i oba tyto svaté postavil do světa, aby svítili přechytnými divy, aby zářili ve veliké ruské zemi. A tak mnoho trpících dochází vysvobození, slepí prohlédají, chromí poskakují rychleji než srny, shrbení se napřimují.

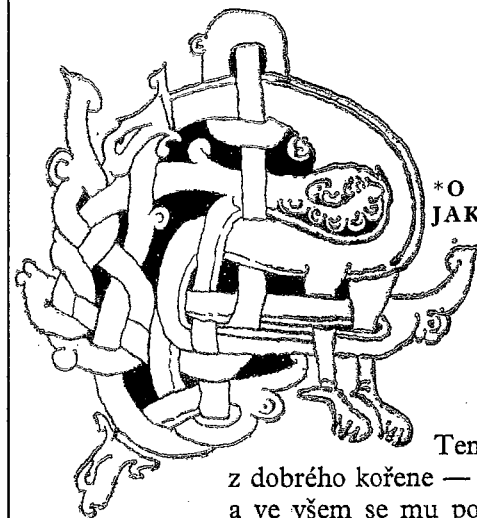
Ale copak mohu všechno vypovědět nebo vylíčit, co se děje skrze zázraky? Opravdu ani celý svět nemůže pojmut podivuhodné zázraky, které se dějí, je jich víc než mořského písku. Nejenom tady ovšem, ale po všech končinách a po všech zemích procházejí, všechny nemoci a neduhy zahánějí, ty, kdo jsou v žalářích a poutech navštěvují. A na místech, kde byli ozdobeni věncem mučednickým, byly k jejich cti zbudovány chrámy a také tam konají mnoho divů těm, kdo je navštěvují.

Nevím tedy, jak vás mám pochválit, nejsem s to, a nedokážu cokoli říci. Anděly snad vás nazvat mám, protože se tak rychle objevujete u těch, kdo jsou zarmoučeni? Ale vy jste žili na zemi v lidském těle. Nebo vás mám označit jako lidi? Ale množství zázraků a navštívení nemocných převyšuje všechn lidský rozum. Či vás mám prohlásit za krále nebo knížata? Ale vždyť vy jste prostší a pokornější než poddaný a dosáhli jste takové pokory, že jste skrze ni získali sídlo na místech a v příbytcích nejvyšších. Vy jste opravdu králové králů a knížata knížat, neboť s vaší pomocí a pod vaší ochranou naše knížata mocně vítězí nad těmi, kdo povstávají proti nim, a honosí se vaší přízní. Vy jste zajisté jejich i naše zbraň, jste hradby a opevnění země ruské a *meče dvousečné, kterými srážíme pohanskou zpupnost a deptáme v zemi ďábelské rejdy. Vskutku bez váhání mohu říci: Vpravdě jste lidé nebe a andělé země, sloupy a opevnění naší vlasti. Proto také bojujete za svou zem a pomáháte své otcině jako kdysi *veliký Démétrios své vlasti. Ten přece řekl: „Jestliže jsem s nimi byl, když se veselili, také s nimi zemřu, když hynou.“ Tento veliký a milosrdný Démétrios to ovšem řekl o jediném městě, vy však

svou péči a přimluvu věnujete nikoli jednomu nebo dvěma městům či vesnicím, ale celé zemi ruské. Ó blažené jsou zajisté hroby, jež přijaly vaše ctihodná těla jako nejdražší poklad! Blažený chrám, v němž byly uloženy vaše svaté rakve, nesoucí blahoslavená vaše těla. Ó vy milí Kristovi služebníci! Blahoslavené je vskutku a nad všechna ruská města vyvýšené, ba nejvyšší to město, které má v sobě takový poklad, že se mu nevyrovná ani celý svět! Právem bylo nazváno Vyšgorod, vyšší a nejvyšší, nad všechna města. *Druhá to Soluň se ukázala v zemi ruské a léčí se tu bezplatně. A nejen našemu národu tu byl dán od Boha uzdravující lék, ale celému světu; neboť ze všech končin sem přicházejí a zdarma tu dostávají uzdravení, tak jak řekl ve svatých evangeliích Pán svatým apoštolům: „Zdarma jste přijali, zdarma též dejte!“ (Mt 10, 8) A sám Pán o tom také řekl: „Kdo věří ve mne, bude činit skutky, které činím já, a větší než ty.“ (J 14, 12) Leč, ó blahoslavení mučedníci Kristovi, nezapomínejte na otcinu, kde jste žili pozemský život, a nikdy ji nenechávejte čekat na vaši pomoc! Stejně se také vždycky za nás v modlitbách přimlouvejte, aby na nás nepřišlo nic zlého a žádná rána aby nepostihla váš rod ani vaše služebníky. Neboť vám byla dána milost, abyste se za nás přimlouvali, vám Bůh svěřil, abyste se za nás modlili jako naši zastánci u Boha. A proto se k vám utíkáme a v slzách před vámi poklekáme a modlíme se: Kéž po nás nedupe noha pyšného a ruka hříšnickova kéž nás neztratí, žádná zhoubu kéž se na nás nepřizene! Hlad a utrpení od nás zažehňte a vysvobodte nás od všeho meče válečného, vzdalte nás bratrovražedných bojů a ochraňujte nás před útokem všelikého hříchu, neboť doufáme ve vás. A doneste naši modlitbu spěšně k Hospodinu Bohu, neboť mnoho jsme zhřešili a množství nepravostí jsme napáchali a ničemností bez míry a počtu. Doufáme však ve vaše modlitby, voláme k Spasiteli a říkáme: Pane, ty jediný jsi bez hříchu, shlédni z tvého svatého nebe na nás ubohé. Ano, zhřešili jsme, ale ty nás očisti, páchali jsme nepravostí, ty nás rozhřeš, klopýtli jsme po svém obrácení, ty nás očisti jako cizoložnici (sr. J 8, 3—11) a ospravedlň jako celníka (sr. L 18, 9—14). Ať na nás sestoupí tvoje milost, ať na nás skane tvá láska k lidem, nedopusť, abychom se dostali do područí svých hříchů ani abychom zesnuli či zemřeli hořkou smrtí, ale vysvobod nás od nynějšího zla a dopřej nám času k pokání, neboť mnohé jsou nepravosti naše před tebou,

Pane. Učiň s námi podle milosrdenství svého, Pane, neboť jméno tvé je mezi námi vzýváno, smiluj se nad námi a dej nám hojnost svých darů a na přimluvu svých nejctihodnějších mučedníků se nás zastaň a nedopusť, abychom byli zahanbeni, nýbrž vylej svou milost na ovce své pastvy. Neboť ty jsi náš Bůh a my tě oslavujeme — Otce i Syna i svatého Ducha — nyní i vždycky i na věky věků. Amen.

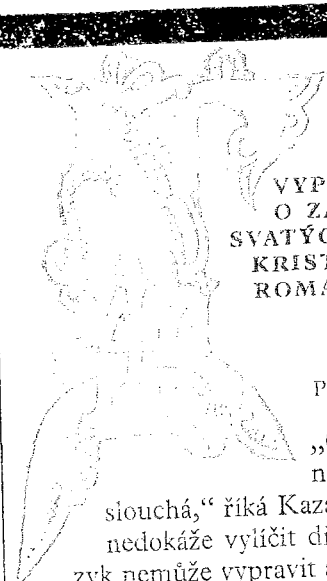
Py
ces
bo
nic
a c
ni
ské
na
pte
pře
vyt
výv
tent
a te
Cier
kyje
mirs
geji
tech
a M
zasto
Bori
osud
topis
stvin
o str
uměr
Kyje
duch
tvoríc
lektua
K lep
Kyjev
jedno

*O BORISOVI,
JAKÉHO BYL
VZHLEDU

Tento bohobojný Boris byl z dobrého kořene — vůči otci byl poslušný a ve všem se mu podřizoval. Postavu měl krásnou a byl vysoký, obličej měl oválný, ramena rozložitá, boky štíhlé. Měl laskavé oči a veselou tvář, malou bradu a vous. A ač byl ještě mlád, vyzařovalo z něho něco královského, vyznačoval se tělesnou silou a všelikou znamenitostí, rozkvétaje ve své mladistvosti jako květ. Byl chrabrý v bojích, v úsudcích byl moudrý a ve všem rozumný a milost boží v něm rostla.

Příj
cest
boh
nict
a čá
ni v
skel
na
před
přel
vytv
vývo
tent
a tex
Čter
kyje
mirs
geji
tech
a Mi
zasto
Boris
osud
topis
stvim
o str
uměr
Kyje
duch
tvořit
lektur
K lep
Kyjev
jedno

VYPRÁVĚNÍ
O ZÁZRAČÍCH
SVATÝCH MUČEDNÍKŮ
KRISTOVÝCH
ROMANA A DAVIDA

Pane, požehnej, Otče

„Člověk to nevypraví, oko se dosyta nenahledí a ucho se plně nenaposlouchá,“ říká Kazatel (Kaz 1, 8). Také ani náš rozum nedokáže vylíčit divy svatých mučedníků, ani náš jazyk nemůže vypravit a slovo popsat, jakou odplatu přijali za své námahy přímo od Pána jako boží děti a podílníci. Jak ostatně říká *Jan Bohoslovec: „Všem, kteří ho přijali, dal moc státí se božími dětmi.“ (J 1, 12) A David: „Svatými, kteří jsou v zemi jeho, těm Hospodin podivuhodně plní všechna přání.“ (Ž 16, 3) A jinde: „Podivuhodný je Bůh ve svých svatých,“ (Ž 68, 36) „ten, jenž jediný činí divy“ (Ž 72, 18 a 136, 4). A svatý *Jan Damašský o tom v knize zvané Bohosloví vypsals toto: „Taková muži jsou i po smrti živi, stojí před Hospodinem a v jejich ostatcích nám Kristus Pán dává prameny spásy, *neboť z těl mučedníků vychází vonný olej.“ A jinde: „O těch, kdo věří v Boha a doufají ve vzkříšení, neříkáme, že jsou mrtví. Neboť mrtvé tělo nemůže konat divy, Pane, kdežto tihle zahánějí demony, lze jimi odvracet rány a oni zaplašují nemoci, takže slepí prohlédají a malomocní se očišťují (Mt 11, 5), neštěstí a zármutky pomíjejí. Skrže takové všechno dáni dobré od Otce světel sestupuje (Jk 1, 17) na ty, kdo s vírou a bez pochyb prosí. Kolik jen musíš vynaložit námahy, abys našel přímilovce, který by tě přivedl k smrtelnému králi a za tebe se postavil? A hle, my máme pomocníky celého lidského rodu, kteří i za nás orodují. Což to nepůsobí oni, že my, když

je uctíváme, přinášíme v jejich jménu užitek církvi a Bohu? Nuže připojme se k oslavě jejich památky a s duchovní radostí slavme ty, které oslavil Bůh tak hojnou milostí a zázraky.“

Stejně Bůh oslavil i tyto mučedníky v těchto končinách ruské země. Přestože mnozí nevěděli, že ve Vyšgorodě leží svatí mučedníci, Kristovi svatí trpitelé Roman a David, Pán nedopustil, aby takový poklad zůstal skryt v zemi.

Jednou totiž viděli lidé na místě, kde leželi, stát ohnivý sloup, jindy tam zase slyšeli zpívat anděly. A když to věřící slyšeli a viděli, žasli a osiavovali Boha. A přicházejíce *klaněli se na tom místě. Přicházeli také mnozí poutníci z cizích zemí. A někteří, když o tom slyšeli, uvěřili, jiní nevěřili a považovali to za lež. Jak říkal apoštol o kříži (sr. 1 Kor 1, 18), že v nevěře je pošetilostí pro ty, kdo hynou, ale ve víře je silou boží pro ty, kdo docházejí spásy. A Pán řekl ve svatých evangeliích: „Kdo padne na ten kámen, rozrazi se; a na koho padne, toho rozdrtí.“ (Mt 21, 44) A také: „Kdo v něho věří, nebude zahanben.“ (Ř 10, 11; sr. Iz 28, 16; Ř 9, 33; 1 P 2, 6)

Jednou přišli Varjagové do blízkosti místa, kde světci leželi pohřbeni v zemi. A jakmile jeden z nich vstoupil na hrob, ihned vyšlehl z hrobu oheň a popálil mu nohy. On vyskočil a začal o tom vyprávět a ukazoval ostatním z družiny popálené a ožehlé nohy. A od té doby už se tam neodvažovali přiblížit, jen se s bázní klaněli. Pak po několika dnech vzplanul ohněm *chrám svatého Basila, ten, u něhož byli světci pochováni. A lidé se přicházeli dívat: Chrám hořel odshora, takže vynesli všechny ikony i zařízení a neshořelo nic, jenom samotný chrám. A o tom všem podali zprávu Jaroslavovi. Ten povolal *metropolitu Jana a vyprávěl mu všecko o svatých mučednících, svých bratřích. Ten nadmíru užasl a zapochyboval, ale také byl povzbuzen a pln radosti boží. A když od knížete odešel, shromáždil kleriky a všechno kněžstvo a rozkázal, aby šli průvodem s křížem do Vyšgorodu. Tak přišli až na místo, kde svatí leželi. Byl s nimi i kníže Jaroslav. Již dříve tam na tom místě, kde shořel chrám, *postavili malou chýši, a tak když tam arcibiskup s procesím přišel, vykonal v té chýši *celonoční vigílii.

O VYZDVIŽENÍ SVĚTCŮ

Když pak nastal den, šel arcibiskup s procesím na místo, kde ležela ctihodná těla obou svatých. A když vykonal modlitbu, přikázal odkopat hlínu z hrobu obou světců. Když kopali, vycházela z hrobů těch světců libá vůně. A jakmile odstranili hlínu, vyzdvihli je ze země a metropolita Jan s kněžími přistoupili s bázní a zvědavostí k rakvím a otevřeli je. A hle, spatřili přeslavný zážrak: Těla světců neměla jedinou ránu, ale byla pořád celá zdravá a tváře jim přímo andělsky zářily, takže arcibiskup velice užasl a všichni lidé uctili silnou vůni. Potom je přenesli do té chýše, kterou již dříve postavili na místě vyhořelého chrámu, a postavili je na vyvýšené místo po pravé straně.

ZÁZRAK PRVNÍ -- O CHROMÉM

Byl jeden muž jménem Mironěg; byl to vyšgorodský měšťan. Měl chlapce a ten chlapec měl chromou a zkroucenou nohu, takže po ní nemohl chodit a ani trochu ji necítil. Ale připevnil si na ni dřevěnou, a tak chodil. Ten přišel k oběma světcům, padl u jejich hrobů na tvář a modlil se k Bohu, vyprošuje si od světců uzdravení. A v slzách setrvával dnem i nocí na modlitbách, až se mu jedné noci zjevili svatí mučedníci Roman a David a říkali: „Proč nás tak úpěnlivě voláš?“ Tu jim ukázal nohu a prosil je za uzdravení. A oni tu suchou nohu uchopili a třikrát ji pokřižovali. Vtom se probudil ze sna a viděl, že je zdrav. Tu vyskočil a velebil Boha i oba světce a vyprávěl lidem, jak ho uzdravili. Také líčil, že s nimi viděl Georgije, onoho člena družiny svatého Borise, jak s nimi chodí a nosí svíce. A když lidé viděli takový zázrak, také oslavili Boha za to, co se stalo synu měšťana Mironěga.

ZÁZRAK DRUHÝ -- O SLEPCÍ

Byl jeden slepý muž a přišel ke hrobům světců, padl na tvář, s láskou líbal hroby a přikládal k nim oči s prosbou o uzdravení. A náhle prohlédl a všichni lidé vzdali chválu Bohu i oběma svatým mučedníkům. Tehdy vypověděl Mironěg knížeti o obou zázracích, a když to Jaroslav uslyšel, oslavoval Boha i oba svaté mučedníky a povolal metropolitu a s radostí mu to vyprávěl. Když to ten biskup vyslechl, také vzdal chválu Pánu a sdělil knížeti dobrou a bohubíhou radu: *aby zbudoval velice krásný chrám

s pěti kupolemi a dal jej celý opatřit malbami a s všelikou nádherou vyzdobit. V průvodu s kříží šel pak metropolita Jan i kníže Jaroslav a veškeré kněžstvo i lid a přenesli světce a posvětili chrám. A ustanovili, aby se dvacátého čtvrtého dne měsíce července, v ten den, kdy byl nejlahoslavenější Boris zabit, slavil svátek. V týž den byl také posvěcen chrám a byli přeneseni oba světci.

ZÁZRAK TŘETÍ -- O CHROMÉM

Stalo se, že v době přenesení svatých mučedníků Romana a Davida se shromáždili všichni bratři, Izjaslav, Svjatoslav a Vsevolod, *metropolita kyjevský Georgij *i druhý, Neofyta černigovský, pak *biskupové Petr perejaslavský a Nikita bělgorodský i Michael jurjevský a *igumeni Feodosij pečerský, Sofronij od svatého Michala i German od svatého Spasitele a všichni ostatní igumeni. A vystrojili skvělou slavnost: Nejprve vyzdvihli svatého Borise v dřevěné rakvi a knížata si ho vzala na ramena. Napřed kráčeli ctihodní mniši se svícemi, za nimi pak jáhnové, potom kněží a za nimi metropolita s biskupy a po nich šli s rakví. Když rakev přenesli, uložili ji v chrámě a otevřeli. Tu se naplnil chrám podivuhodnou libeznou vůní. Všichni, kteří to viděli, oslavili Boha; a metropolitu obešla hrůza, neboť neměl příliš pevnou víru v oba ty světce. Tu padl na tvář a prosil za odpuštění. Když pak políbil ostatky, vložil je do kamenné rakve. Potom vzali Gleba v kamenné rakvi a usadili ji na sáně, chopili se provazů a vyjeli. Když ovšem byli ve dveřích, *rakev se zastavila a nešlo s ní hnout. Tu přikázali lidu, aby volal „Hospodine, smiluj se“. A modlili se k Bohu i svatým, a hned rakev dovezli. Pak líbali svatého Borise na hlavu a svatého Gleba na ruku. A metropolita Georgij tu ruku uchopil a žehnal jí knížatům Izjaslavovi a Vsevolodovi. Pak se Svjatoslav chopil metropolitovy ruky, která držela ruku světcovu, a přikládal si ji k ráně, kterou měl na šíji, i k očím a k temeni, a potom položil světcovu ruku do rakve. Nato *začali zpívat svatou liturgii. Vtom řekl Svjatoslav Brnovi: „Něco mě bodá do hlavy.“ A Brn sejmul knížeti z hlavy klobouk a uviděl světcův nehet. Sňal jej tedy z hlavy a podal jej Svjatoslavovi. A ten poděkoval Bohu za dobrodiní od světců. Po liturgii pak všichni bratři společně poobědvali a skvěle ten svátek oslavili. A rozdali mnoho almužen chudým. A když se rozloučili políbením, pokojně se

Příje
cesta
boha
nicrv
a část
ní vý
ského
na R
přede
přelo
vytvá
vývoj
tento
a text
Čtená
kyjevs
mírské
geji R
tech A
a Mic
zastou
Borise
osuden
topis d
stvim l
o střed
umění
Kyjevsk
duchov
tvořit u
lektuáls
K lepší
Kyjevsk
jednotli

áz
de
joř
iče
dl
al
ma
ěs
ta
je
a
i
n
n
o
co

rozešli každý do svého domova. A *od té doby byl z milosti našeho Pána Ježíše Krista zaveden tento svátek dvacátého dne měsíce května ke cti a slávě svatých mučedníků.

ZÁZRAK ČTVRTÝ — O CHROMÉM A NĚMÉM

Jistý muž byl chromý a němý; nohu měl až po koleno uříznutou, a tak si zhotovil dřevěnou a taktak s její pomocí chodil. Ten pobýval u chrámu obou světců s dalšími ubožáky a dostával od křesťanů, co potřeboval a co mu kdo dal: jeden šaty, druhý, co chtěl. A ve Vyšgorodě byl člověk, který byl starostou měšťanů. Světským jménem se nazýval Ždan, ale při křtu dostal jméno Nikola; a tak strojil po všechna léta slavnost svatému Mikuláši. Když zase jednoho dne takto slavil, šli tam i chudáci. Šel také onen chromý, doufaje, že něco dostane. Vešel tedy do toho domu a seděl před příbytkem. Ale shodou okolností mu nikdo nedal jíst ani pít, takže zůstal hladový a žíznivý. Tu náhle upadl do vytržení a viděl vidění: Viděl se v duchu, jak sedí u chrámu obou světců, a spatřil, jak svatí mučedníci Boris a Gleb jako by vycházeli z prostoru oltáře a krácejí k němu. Tu na něho padl strach a on padl na tvář. Ale světcí ho vzali za ruku a jako by ho posadili a začali mluvit o jeho uzdravení. Pak mu pokřižovali ústa, chopili se jeho zmrzačené nohy a jako by ji mazali olejem a natahovali mu koleno. To všechno ovšem ten neduživý viděl jako ve snu, neboť upadl a ležel na tváři v tom domě. A lidé, kteří ho viděli při tom, jak upadl, obraceli ho sem a tam, ale on ležel jako mrtvý a nemohl pohnout ani ústy, ani očima. Jen jeho duše byla při sobě a jeho srdce úpělo. A všichni si mysleli, že ho sklátil zlý duch. Vzali ho tedy a odnesli a položili ho před dveře u chrámu obou světců. A mnoho lidí stálo kolem něho a dívali se. A žasli, neboť bylo vidět slavný zázrak: u kolena se mu objevila malá noha, jakoby malého dítěte, a ta začala růst, až byla jako ta druhá, a to nikoli za dlouhou dobu, nýbrž během jediné hodiny. A když to ti, kteří u toho byli, viděli, velebili Boha i jeho milé služebníky a mučedníky Romana a Davida a spolu s prorokem provolávali říkajíc: „Kdo vypoví mocné skutky Hospodinovy a rozhlásí všechny jeho chvály?“ (Ž 106, 2) A také: „Podivuhodný je Bůh ve svých svatých.“ (Ž 68, 38) „ten, jenž jediný činí divy“ (Ž 72, 18 a 136, 4).

ZÁZRAK PÁTÝ — O ŽENĚ SUCHORUKÉ

Ve městě Dragobuži pracovala jistá žena ve věži. Byla to otrokyně a *pracovala na rozkaz své paní i na den svatého Mikuláše. Tu se jí náhle ukázali svatí mučedníci, pohrozili jí a řekli: „Jak to, že takhle pracuješ na den svatého Mikuláše? Hned tě potrestáme.“ A když to řekli, rozmetali tu budovu a ta žena zůstala jako mrtvá. Ležela pak měsíc, aniž cokoli mohla; nemohla ani vstát. A měla ruku uschlou, stále v ní ani necítila bolest. Ani své paní nemohla posloužit. Když jí její paní tak viděla, vyhnala ji od sebe i s jejími dětmi — ty se sice narodily jako svobodné, ale uvrhli je do otroctví. Soudcové však nedovolili, aby tomu tak bylo, nýbrž přikázali, aby její paní byla zbavena těch peněz, a dětem přiznali svobodu, protože ta žena pracovala z donucení a byla již potrestána.

A tak minula tři léta, když tu ona žena s uschlou rukou zaslouchla o člověku, který měl chromé ruce i nohy, ale byl toho zbaven u chrámu svatých mučedníků Romana a Davida. Hned vstala a šla do Vyšgorodu. Přišla tam sobotního dne a bylo to také v předvečer svátku svaté Bohorodičky. *Ohlásila se Lazarovi, který byl představeným duchovenstva toho chrámu, a on jí přikázal, aby přes noc vyčkala před chrámem. Když pak šel nazítří průvod s kříží ke svaté Bohorodičce, přistoupila ta žena se suchou rukou k Lazarovi a vyprávěla mu takto svůj sen: „Této noci jsem seděla před chrámem a přišli ke mně dva krásní mládenci a řekli mi: „Kdo tě to tady posadil?“ A já jsem odpověděla: „Kněz Lazar, ten mi to poručil.“ Řekl mi: „Seď tady, dokud tě Bůh a modlitba svatých mučedníků nevyléčí.“ A když jsem to řekla, tu si ten starší z nich sundal prsten z ruky, podal mi jej a řekl: „Dej si jej na ruku a pokřižuj se a ruka se ti uzdraví.““ Když to Lazar vyslechl, přikázal jí, aby během liturgie vyčkala u chrámových dveří, a jakmile dozpívají, *vykonají nad ní modlitbu a pomažou jí ruku olejem. A začali zpívat liturgii. A *jakmile odzpívali „Svatý Bože“ a *zpěvák zanotoval v proklimenu hymnus Bohorodičky „Velebí duše má Hospodina“, suchoruká žena náhle vyběhla směrem k oltáři, mávajíc a třesouc rukou. A když to všechn lid i duchovenstvo viděli, domnívali se, že je posedlá zlým duchem, a vlekli ji ke hrobům obou světců. Spatřil ji také Lazar, a když ji poznal, upadl v úžas, neboť ruka se v tu chvíli uzdravila. A všichni, když to viděli, velebili za ten zázrak Boha, podivujíc se

rychlému božimu přispění a moci Kristových svatých mučedníků.

ŠESTÝ ZÁZRAK
SVATÝCH MUČEDNÍKŮ ROMANA A DAVIDA
I SVATÉHO JIŘÍ — O SLEPCI

Kdesi v jednom městě byl opět jeden slepec. Ten chodil ke svatojiřskému chrámu a modlil se k svatému Jiří a prosil, aby prohlédl. A když to tak provozoval, jedné noci se mu ve spánku zjevil svatý mučedník Jiří a řekl: „Jak to, že ke mně tolik voláš, člověče? Avšak jestliže si žádáš vrácení zraku, já ti poradím. Jdi ke svatým mučedníkům Borisi a Glebovi, a oni ti určitě vrátí zrak, který ty potřebuješ a o který žádáš. Těm je dána od Boha milost, že v té ruské zemi léčí a uzdravují od každého utrpení a nemoci.“ Když to uviděl a uslyšel, procitl ze sna a vydal se na cestu, tak jak mu bylo přikázáno. A když tam přišel, setrval u chrámu svatých mučedníků několik dní, vrhal se na zem a modlil se k oběma světcům, dokud se mu nedostalo božího navštívení a on neprohlédl. Tak se stal vidoucím a velebil Boha i svaté mučedníky, že se mu tak dostalo zdraví. A přede všemi vyprávěl, co viděl, jak k němu svatí mučedníci přišli, třikrát mu pokřižovali oči a jak se mu v tom otevřely oči. A všichni blahořečili Bohu a slavili ho za všechno, co činil skrze světce, za přeslavné a podivuhodné a nevyličitelné zázraky. Neboť je psáno: „Vyplni přání těch, kteří se ho bojí, a modlitbu jejich uslyší.“ (Ž 145, 19) A jinde: „Všechno, co chtěl, také učinil.“ (Ž 115, 3) Potom se zajisté zázraky obou světců rozrůstaly a milost se rozmnožovala, jak je psáno ve svatých evangeliích: „Ani celý svět by neměl dost místa na knihy o tom sepsané.“ (J 21, 25)

Nuže, když se daly takovéto věci, *pojal Svjatoslav, syn Jaroslavův, záměr vybudovat oběma svatým kamenný chrám. A když jej dostavěl až do výše osmdesáti loktů, odešel na věčnost. Pak převzal veškerou moc nad ruskou zemí Vsevolod a celý chrám dostavěl. Ale když byl dokončen, hle, téže noci se jeho kupole propadla a celý chrám se zřítíl. Také Vsevolod pak v pokoji odešel na věčnost, po dobrém životě, naplniv příkazy dané Pánem.

Pak *převzal Svjatoslav Izjaslavič vládu v Kyjevě, David a Oleg v Černigově a Vladimír v Perejaslavi. Právě v té době se proti nám postavili pohané s větší silou a činili nám mnoho násilí za naše hříchy. Tehdy upadl chrám obou svatých mučedníků

v zapomenutí a nikdo nemohl nic dělat ani ve věci stavby, ani v ničem jiném, a ani se nemluvilo o zázracích, ačkoli se jich dalo mnoho. Ale ti, kteří byli očitými svědky, vyprávěli, jak došlo k následujícímu divu.

Kníže Svjatoslav dal vsadit do sklepení dva muže. Byli krutě dáni do okovů bez nějakého důvodu, aniž to kníže řádně vyšetřil, popřál sluchu jen těm, kdo je lživě obvinili. Zapomněl totiž, co řekl prorok David: „Srdce zvrácené ke mně přístup nenalezlo a se zlým jsem nic neměl, takového, jenž tajně očerňuje bližního, jsem vyháněl.“ (Ž 101, 4—5) A tak když tyto muže uvěznil, dokonce na ně úplně zapomněl. Oni pak jsou v takové bídě usilovně se modlili ke svatým mučedníkům a o všech nedělích *dávali strážci peníze, aby koupil prosforu a donesl ji do chrámu svatých mučedníků Romana a Davida. A tak uplynulo už mnoho času, a oni tam stále setrvali v zármutku a bídě. A modlili se a vzývali svaté mučedníky Kristovy, až jimi nezhrdli a stali se jejich zachránci, obhájci a pomocníky. Došlo k tomu tímto způsobem: Zatímco dveře vězení byly uzavřeny a oni uvnitř spali spolu s jinými a žebřík umístěný zvenčí byl odstaven, jeden z nich se v noci náhle ocitl venku a spal nahoře na sklepení. A když se probudil, viděl, že je zbaven okovů, a když se rozhlédl, spatřil, jak železa, která dříve měli na sobě on i jeho druh, leží rozlomena kolem něho a železné obruče, které měl kolem nohou, leží stočeny jako provaz. Hned vstal a vzdal chválu Bohu a jeho milým svatým služebníkům. A připomněl si, co viděl, a přivolal strážce, vyjevil mu všechno, co se stalo, a řekl: „Doveď mě k chrámu přeslavných Kristových mučedníků.“ A přišel do chrámu při jitřní — toho dne byl právě čtvrtek — a padl na kolena před svatými schránkami a vypověděl před vším duchovenstvem i lidmi, kteří byli v chrámě, těmito slovy: „Když jsme spolu s mnoha jinými spali uvnitř vězení, jako by se odsunul poklop a my jsme viděli, jak vstoupili oba světci a řekli: ‚Proč tady jste?‘ Odpověděli jsme takto: ‚Taková byla vůle knížete, jelikož jsme byli pomluveni.‘ A světci nám nato řekli: ‚Přikazujeme vám toto: Ty jdi do chrámu a vypověz o tom, co jsi viděl. A tohoto druhu necháváme uvnitř a navíc jsme ho učinili slepým — pro posílení víry ostatních, kdyby vám nechtěli uvěřit. My sami odcházíme do řecké země a po třech dnech se vrátíme a navštívíme ho a vrátíme mu zrak. Potom půjdete ke knížeti a řek-

nete mu: Proč činiš takové věci a trápiš a mučíš bez spravedli-
vého řízení? Však jestliže se za to nebudeš kát a nepřestaneš
takto jednat, vezmi na vědomí, že i kdyby ses neustále opatroval,
nezachrániš se.“ A když toto vše a ještě další věci řekli, zmizeli
nám z očí. Já jsem tyto věci vskutku viděl a vám vypověděl, bratři
moji, ale chcete-li to vidět nebo slyšet ještě lépe, pojďme ke skle-
pení.“ A šli k vězení a zjistili, že klíče a zámek jsou nepoškozeny
a že žebřík, po kterém se tam sestupovalo i vystupovalo, leží
zvenci. Tu se podivili a velebili Boha i oba svaté. A když otevřeli
a vešli, viděli, jak tam onen druh, o němž jsme hovořili, sedí a že
je také slepý, že nijak nepohybuje víčky ani řasami, a že nemá pou-
ta. A když se ho ptali, odpovídal stejným způsobem. Tehdy byli oba
propuštěni a ve dne ani v noci nepouštěli chrám. Tím spíš ten
oslepený: jakoby s výčitkami k oběma světcům a přímo vymáhaje
dluh klekal u hrobů a modlil se slovy: „Ó vy svatí milí služebníci
Kristovi! Nepřezírejte mě a nezapomeňte, dejte mi, co jste mi
přislíbili, dlužíte mi splnění slibu!“ A tak to dělal po všechny tři
dni třikrát, až nadešel den nedělní. Tu přišel jako obvykle
a modlil se stejným způsobem při jitřní, až jeho nárek začal být
na obtíž těm, kteří zpívali, takže se rozhněvali a řekli: „Měli
bychom toho slepce odvléci, vždyť kvůli němu nelze zpívat.“
Ale on se stále bil v prsa a klekal před oběma světcí a volal: „Smi-
lujte se nade mnou, přece jste mi to slíbili!“ A najednou se obrátil
a řekl: „Volejte Kyrie eleison! Vidíte slávu boží a světců? Vždyť
já vidím!“ A měl oči zdravé, jako by vůbec nebyly bolavé ani
slepé. Tehdy všichni velebili Boha a svaté mučedníky a oni šli
a sdělili knížeti Svjatopolkovi, co viděli a slyšeli. A on od té doby
už nepůsobil mnoha lidem příkoří. A přicházel na dlouhý čas
a ve Vyšgorodu slavil slavnost; často přicházel v létě. Chtěl také
započít se stavbou chrámu na místě starého dřevěného poblíž
svatých hrobů a říkal: „Neodvážím už se je přenášet z místa na
místo.“ Tento záměr se ovšem řízením božím a z vůle svatých
mučedníků nesplnil.

Vladimír, který se také nazýval Monomach, syn to Vsevolodův,
třímal v těch časech otěže vlády, jak jsme už řekli, v zemi pere-
jaslavské. A právě ten projevovál často svou náklonnost k oběma
světcům a přinášel jim hojně darů. Rovněž si předsevzal to, že
oková svaté rakve ctihodných a svatých mučedníků Kristových
stříbrem a zlatem. A tak v noci přišel a přeměřil rakve a dal roz-

tepat stříbrné desky a pozlatit a pak zase v noci přišel, obložil
a okoval divotvorné a vši chvály hodné svaté rakve Kristových
trpitelů, mučedníků Borise a Gleba, a ještě v noci odešel. A když
nazítrí lidé přišli, spatřili to s radostí a klaněli se; a vzdali chválu
Bohu i svatým mučedníkům, že vložili takovou myšlenku do
srdce bohobojného knížete. Takto a množstvím dalších slov vzdali
chválu ušlechtilosti a zároveň velkodušnosti a lásce k svatým,
mírnosti a pokoře, náklonnosti k Bohu a ke svatým chrámům,
tomu, co konal bohobojný kníže Vladimír, především právě těmto
dvěma světcům. Toto učinil už dříve, v šestitisícím šestistém
desátém roce (1102), ale i později, po přenesení, vykonal velice
mnoho pro oba svaté hroby. Neboť dal vykovat stříbrné desky,
na ně dal vyrýt obrazy svatých a pozlatit, pak dal zřídít mříž
a ozdobil ji stříbrem a zlatem a velikými křišťálovými závěsy,
nahore s hojností zlata, a pozlacené lampy, u nichž zařídil, aby
v nich bez přestání hořely svíce. Tak dobře to vyzdobil, že nedo-
vedu dostatečně vylíčit skvělost toho umění, jak by si to zaslou-
žilo. Neboť mnoho lidí přicházelo, i z Řecka a jiných zemí, a ří-
kali: „Nikde není taková nádhera, ačkoli jsme viděli mnoho sva-
tých rakví.“ A takto učinil na paměť svých dobrých skutků přede-
vším u Pána, neboť ten řekl: „Neukládejte si poklady na zemi,
ale na nebi,“ (sr. Mt 6, 19—20) — za druhé u obou svatých, neboť
je takto utěšeně oslavil — a za třetí u lidí, neboť mu žehnali a ho
chválili všichni, kteří to viděli a slyšeli.

Leč my toho teď nechme a pokročíme zase dále. Když tedy
Vladimír předtím pobil obě svaté rakve stříbrem, Oleg, syn
Svjatoslavův, pojal úmysl vystavět chrám, a to ten kamenný,
který se ve Vyšgorodě zřítíl. I přivedl stavitele a dal příkaz ke
stavbě, když jim v hojnosti poskytl všechno, čeho bylo třeba. A když
byl chrám dokončen a vyzdoben malbami, mnohokrát Oleg nutil
a přemlouval Svjatopolka, aby přenesli svaté mučedníky do po-
staveného chrámu. Ale on zas jako by nedbal jeho úsilí a nechtěl
je přenést, protože sám nebyl budovatelem toho chrámu.

Když minulo nemnoho času a Svjatopolk odešel na onen svět —
bylo to druhým rokem po dokončení toho chrámu — nastaly
mezi lidem četné zmatky a rozbroje a nemalé bouře. A tu se
shromáždili všichni lidé, zejména velcí a význační mužové, a šli
v zástupu všech lidí a prosili Vladimíra, aby přišel uklidnit roz-
broje, které jsou mezi lidem. Přitáhl tedy a zkontroloval povstání a ne-

pokoje mezi lidmi a v roce šestitřicím dvacátém prvním (1113) převzal vládu nade vsí ruskou zemí.

A když Vladimír pevně třimal veškerou moc, tehdy se rozhodl, že tyto svaté mučedníky přenese do zbudovaného chrámu. A tak to *oznámil svým bratrům Davidovi a Olegovi, neboť i oni stejně o tom stále mluvili a Vladimíra vybízeli, aby svátce přenesl. A tehdy k sobě Vladimír přivolal své syny, a také David a Oleg přišli se svými syny do Vyšgorodu. A *metropolita Nikifor shromáždil všechny biskupy — z Černigova Theoktista, z Perejaslavi Lazara, Ménu z Polocka, Daniela z Jurjeva, a všechny opaty — Prochora pečerského, Sávu od Proměnění Kristova, Silvestra od Svatého Ondřeje a Theofila od Svatého Démétria a všechny další ctihodné opaty a všechny nositele biskupského úřadu nebo mnišské hodnosti i všechny kleriky a veškeré kněžstvo. Tehdy se sešlo z celé země ruské i z jiných zemí veliké množství lidí a knížata i celé bojarstvo a všichni stařešinové a vojevodové celé země ruské a všichni držitelé moci ze všech končin; prostě řečeno, byli tu všichni: jak všichni vládcové, tak i všichni bohatí, ale i chudí, zdraví, ale i nemocní, takže celé město bylo plné a nebylo možné se vměstnat do městských hradeb.

A prvního dne měsíce května posvětili chrám. Bylo to v sobotu druhé neděle po velikonocích. A nazítří *o svatě neděli, kdy se zpívá o svatých ženách myrhanosných, druhého dne téhož měsíce, začali zpívat jitřní v obou chrámech. Pak usadili nejprve Borise na zvláštní sáně, které byly k tomu účelu zhotoveny, a vyjeli. Šel s ním ve veliké zbožnosti Vladimír a s ním metropolita a kněžstvo se svícemi a kadítelnicemi. A vlekouce těžké provazy šli velmožové a všechno bojarstvo, za velkého tlacení a strkání. Po obou stranách, kudy táhli ctihodné rakve, byla sice postavena ohrada, ale pro množství lidu nebylo možno ani jít, ani táhnout. Tehdy Vladimír rozkázal, aby se mezi lid házely peníze, kožešiny a tkaniny. Když to lidé spatřili, vrhali se tam, ale druzí toho nechali a běželi ke svatým rakvím, aby se jich mohli dotknout. A ti všichni, co jich tam bylo za sílu, ani jeden nezůstal bez slz, ovšem slz radosti a veselí. A tak jen stěží mohli rakev dotáhnout. Stejně tak i svatého Gleba po něm nasadili na další sáně. A s ním šel David a biskupové i klerici a rovněž mniši a bojarstvo i poddaní a nescetné množství a všichni volali: „Kyrie eleison!“ A se slzami vzývali Boha. A hle, stal se přeslavný zázrak: Když totiž

vezli svatého Borise, šli bez úhony, byla jen tlačénice lidí, zato když začali vézt svatého Gleba, rakev se zastavila a nešlo s ní hnout. Jakmile zatáhli silou, *provazy se trhaly; ačkoli byly značně mohutné, takže je muž sotva objal oběma rukama, přesto se náhle všechny trhaly. Lidé však volali: „Kyrie eleison!“ A bylo množství převeliké po celém městě i po hradbách a městských palisádách, jako když se rojí včely, a odevšad vystupoval jako hřmění hlas lidu: „Pane, smiluj se!“ A tak je sotva stačili do blízkého chrámu převézt v době mezi jitřní a liturgií.

Bohu našemu budiž sláva, s Otcem i svatým Duchem, nyní i vždycky i navěky.